

esse vera, quæ dicitis de fratre vestro mortuo, et de natu minimo Benjamin; habeo vos mendaces in cæteris, et, non obstante vestra protestatione in contrarium, exploratores. Ecce quam prudenter et de crimine in se commissio inquirat, et simul, an forsitan simile quid in Benjaminum non commisissent.

Inst. I. Quamvis falsum dixissent, nec postea Benjaminum adduxissent, non ideo tamen fuissent exploratores; ergo semper manet mendacium illud, *exploratores estis*.

R. Disting. sequelam ant. Non ideo tamen fuissent exploratores a parte rei; concedo: non fuissent in æstimatione communi, nec potuissent tanquam tales puniri; nego sequelam.

Inst. II. Crimen alicui objectum, si juramento firmetur, non patitur solam inquisitionem, aut tentationem, sed necessario supponit affirmationem: atqui objecto crimini Joseph adjectum juramentum; ergo crimen illud ipsis objecit affirmando.

Major negari non potest, quia perjurus esset pater, qui tentando tantum et inquirendo diceret filio: Testor Deum, quod heri fueris ebrius, si revera sciret eum non fuisse talem.

Prob. autem min. ex γ . 15 et 16, ubi Joseph jurat: *Per salutem Pharaonis, exploratores estis*.

Respondent aliqui 1. neg. min. Ad prob. dicunt, quod juramento non velit confirmare fratres suos esse exploratores, sed quod non essent inde exituri, nisi, fratrem suum adducendo, probarent se non esse exploratores.

Probant responsonem hanc ex ipso textu γ . 15, qui sic habet: *Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus*.

Nec juramentum suum violavit, licet cæteris postea dimissis, solum tenuerit in vinculis Simeonem: quia præterquam quod ex rationabili causa primam potuerit mutare sententiam, qua decreverat non nisi unum remittendum ad quærendum Benjaminum: uno retento in obsidem, propositio ejus, *non egrediemini hinc*, atque adjunctum proinde juramentum, plenam obtinebat veritatem. Quidni enim sensus naturalis esse potuit: *non egrediemini omnes*? Imo sic vere esse debebat; quia saltem unum dimitti oportuit, qui quæreret Benjaminum juxta primam Josephi intentionem. Nec urgeas, particulam *non* esse malignantis naturæ; quia et post ipsam acceptio accommodata potest habere locum; sic cap. VI dixit Deus: *Non permanebit spiritus meus in homine*, etc., et tamen mansit in Noe, etc. Attamen cum hæc responsio non tollat omnem difficultatem (nam ut reflectit S. P. Q. 159 in Gen. γ . 16, iterum juravit dicens: *Mittite ex vobis unum, et adducite fratrem vestrum: vos autem non educemini, quoad usque manifesta sint verba vestra, si vera dicitis an non: sin autem, per salutem Pharaonis, exploratores estis: id est, si non vera dicitis, exploratores estis*); hinc cum eodem S. D. melius

R. 2. Disting. conseq. Ergo crimen illud objecit ipsis affirmando, quod essent habendi apud ipsum veluti exploratores, nisi Benjaminum adducerent; con-

cedo: quod essent a parte rei futuri tales; nego conseq. Dico igitur cum S. P.: *Ita dictum est, Exploratores estis, tanquam si dictum esset, Exploratorum poena digni estis, hoc est, exploratores deputabimini merito mendacii vestri*.

Quod vero esse aliquando pro *haberi vel deputari* sumatur, declarat S. P. ex verbis Eliæ III, Reg. XVIII, 24, dicens: *Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus*; id est, habeatur vel æstimetur Deus.

His adde, quod licet inquirendo et tentando absolute dixisset, *exploratores estis*, γ . 16 tamen (ubi terminat juramentum) mutet loquendi modum, dicens conditionate: *ALIOQUIN exploratores estis*.

Reflectens ad hoc S. P. Q. cit. adjungit exemplum dicens: *Neque enim perjurus est quisque si ei, quem castissimum novit, dicat: Si hoc adulterium, de quo argueris, commisisti, damnet te Deus. Et si his verbis veram adhibeat jurationem, verum omnino jurat; ibi est enim conditio, qua dixit, Si fecisti, quem tamen non fecisse ratum habet*.

Obj. III. Illud Josephi juramentum ne quidem secundum se videtur fuisse licitum; quia juravit per creaturam, quod prohibuit Christus Matth. V dicens: *Ego dico vobis, non jurare omnino neque per caelum, neque per terram, neque per Jerosolimam, neque per caput tuum*. Ergo.

R. Neg. ant. Ad rationem adjunctam dico cum S. P. Aug. lib. 1 de Serm. Dom. in monte, cap. 17, Christum hoc prohibuisse Judæis, quia non putabant Judæi, se teneri jurejurando, Si per illa jurassent.

De taliter jurantibus clericis causa 22, Q. 1, can. Si quis, etiam dicitur: *Si quis per creaturam juraverit, acerrime castigetur*. Errones autem hos acriter invasit Dominus Matth. XXIII: *Vae vobis duces cæci, qui dicitis, Quicumque juraverit per templum, nihil est...; quicumque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo qui habitat in ipso: et qui jurat in caelo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum*.

Unde qui jurat per creaturas, juxta hanc Christi explicationem, ex communi gentium usu, et implicita jurantis intentione, censetur jurare per earum Creatorem, atque adeo cultum patriæ nequaquam defert creaturæ, cui jurando nullatenus inhæret.

Porro juramentum per creaturas duplici modo intelligi potest.

1. Ut sit assertorium, et sensus verborum Josephi sit: *Juro per Deum, qui vitæ et salutis Pharaonis regis mei auctor et custos est*.

2. Ut sit execratorium, et sensus sit: *Juro, testor, vel rogo Deum, ut Pharaoni regi meo charissimo vitam auferat, si vos non habuero et puniero tanquam exploratores, nisi ad me Benjamin adduxeritis*. Ita S. Thom. 2, 2, q. 89, art. 6, 8.

Inst. Ergo malum imprecatus est Pharaoni: quod repugnat charitati.

R. Neg. sequelam: Quia potius est conforme charitati. Nam sicuti imprecatus fuisset ei, ut Deus ipsi vitam adimeret, si falsum jurasset; sic e contrario longiorem ei vitam apprecatus est, cum juraverit ver-

rum. Sic qui sub requisitis conditionibus jurat per animæ suæ salutem, bonum sempiternum sibi apprecatur, si verum juret, et malum æternum sibi imprecatur, si juret falsum: utrumque enim illud sub tali juramento continetur, et sensus est: *Salvet me Deus, si verum jurem, damnet me, si falsum*.

Adverte tamen hic, prorsus illicitum esse jurare per creaturas viliores, quanquam et in istis Dei veritas aequaliter possit relucere. Unde joculari potius censeretur, qui per canem, selem, etc., juraret: qui nihilominus juramento suo teneretur, si se absolute obstrictum vellet.

Obj. IV. Fratres suos famelicis pacifice Ægyptum ingressos ad triduanum carcerem condemnavit.

R. Quod multo plus essent promeriti propter triplex crimen in innocentem commissum, intentate scilicet mortis, projectionis in cisternam, et venditionis: neque vindicativa fuit hæc poena, sed tantum correctoria, et aliarum rerum indagatoria; ut patet ex toto historiae decursu.

Inst. I. Ergo saltem injuste incarceravit Rubenum, qui triplicis illius criminis erat expers. Nam quamvis ille consilium dederit, ut Joseph in cisternam mitteretur: *Hoc dicebat volens eripere eum de manibus eorum, et reddere patri suo*. Supra cap. XXXVII, 22.

Respondet Jansenius, quod Joseph fortasse putaverit, Ruben quoque esse nocentem; cum verba, quibus Josephum liberare intenderat, dicta fuerint, antequam ad fratres suos Joseph accessisset. Sed quia forsitan aliquis prætereundum posset, quod Josepho non omnino ignotum fuerit, quod Ruben ipsum liberare intendisset:

Respondet Abulensis cum aliis, quod Joseph Rubenum, aliis fratribus permixtum, non potuerit commode eximere a communi poena, ne cæteris præberet occasionem suspicandi quidpiam, aut, priusquam optabat, sese aperiret. Solent autem sontes cum insonantibus in publica calamitate plecti, quando non possunt commode separari.

Cæterum quidquid desuper sit, optime videtur respondere Marius, scilicet Ruben non in tantum innocentem fuisse, quin facile cum cæteris permixtus, posset ad triduanam damnari captivitatem. Nam imprimis pro liberando Josepho fortius instare poterat et debebat, minando, v. g., delationem ad patrem, etc.; erat enim primogenitus, et faventem Josepho habebat Judam, qui inter fratres suos eloquentia præpollebat; ut patet tum cap. seq., ubi apud Josephum agit pro libertate Benjamin, tum supra ex cap. XXXVII, ubi persuasit fratribus, ut Josephum potius venderent Ismaelitæ, quam occiderent, aut fame pereuntem desererent. Igitur si fortiorem Judæ manum dedisset Ruben, facilius Josephum patri reddidisset.

Inst. II. Saltem fuit acceptor personarum, et ex invidia in filios Liæ videtur in vinculis solum tenuisse Simeonem, sicut Rachel invidia spiritu antea exarserat in Liam.

R. Neg. assumpt. Quia habuit justissimam causam ipsum præ reliquis detinendi. Nam Simeon (ut tenet

Gennadius cum Hebræis) præcipua fuerat causa Josepho necem inferendi. Et hoc est satis probabile: quia patet ex crudeli cæde Sichimitarum, cujus ipse auctor fuit, quam fuerit homo crudelis et sanguinolentus. Ad hæc, erat post Rubenum senior inter filios Liæ, qui Josepho certe plus invidebant, quam filii ancillarum. Quanquam autem principalis causa non fuisset, plus equidem cæteris, utpote junioribus, peccavit: quia si se Rubeno et Judæ conjunxisset, auctoritate sua cæteros a crimine in Josephum commissio tres illi facile coercuissent.

Inst. III. Videtur saltem durius cum ipso egisse, vinculis eum constrictum tenens ad annum integrum.

Responderi potest 1. cum Theod., neg. suppositum: Quia juxta ipsum post discessum fratrum, Joseph Simeonem solvit a vinculis, quæ ipsi iniecerat ad terrendos fratres, ne in quopiam nocerent Benjamin, sed eum salvum ad se adducerent. Atque hoc est omnino probabile, inquit Marius, et pietati ac prudentiæ Josephi congruum. Detinuit ergo eum honesto loco captivum, et curam ejus gessit.

R. tamen 2, neg. assumpt. Quia Simeon saltem, utpote criminis auctor principalis, talem meruerat captivitatem.

CAP. XLIII, XLIV, XLV.

Fratres suos cum Benjamin in Ægyptum redeuntes Joseph benigne excipit, et lauto convivio exhilarat. Ut autem experiat quomodo sint erga Benjamin, scyphum suum occultari jubet in ore sacci illius, eundemque quasi furti reum, in servum deposcit: Judas autem pro eo se in servitute offert. Tandem Joseph se fratribus manifestat, eosque amplexatur: deinde regis jussu curribus, muneribusque donatos ad patrem remittit, jubetque eum in Ægyptum ad se adduci, Jacob autem tam inexpectato rei eventu obstupescens, præ gaudio vix se capit.

QUÆSTIO UNICA. — AN IN OMNIBUS HIC FACTIS A PECCATO POSSIT VINDICARI JOSEPH.

Dico 1. Varia hic rursus occurrunt, in quibus non ab omni peccato Joseph videtur immunis.

1. Cap. XLIII, 16: *Præcepit dispensatori domus suæ dicens: Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium: atque ad illud convivium vocavit eum fratribus Ægyptios; ergo vel ipsos vocavit ad sacrificium, et sic peccavit in religionem, vel ad convivium animalium, quæ abominabantur, et impegit in prudentiam; maxime cum piaculo ducerent Ægyptii, comedere cum Hebræis, quos æstimabant pollutos ob vitam pastoritiam.*

2. Versu 34: *fratres Josephi biberunt, et inebriati sunt cum eo: ergo peccavit contra temperantiam.*

3. Majorem affectum ostendit Benjamin, et quintuplicem ei jussit apponi portionem, ergo et acceptor personarum fuit, et eum exposuit aliorum fratrum invidia.

4. Non tantum fratres, sed et senem, mæstumque parentem hactenus suspensum tenuit; quod videtur repugnare pietati, etc.

5. Afflictum patrem non tantum suspensum tenuit se occultando; sed afflicto majorem addidit afflictionem, retinendo in vinculis Simeonem, jubendoque ut reliqui ad se adducerent Benjaminum.

6. Cap. XLIV, terrefecit sine causa fratres suos, imo et ipsis infamem furti notam inussit, et per oeconomum suum inuri jussit innocenti Benjaminum.

7. Versu 15 agnoscit se profiteri artem augurandi. *An ignoratis, inquit, quod non sit similis mei in augurandi scientia?* Ergo impedit graviter in religionem, ait Calvinus, et isti impietati miscuit mendacium.

8. Cap. XLV, 8, crimen venditionis suæ in Deum refundere videtur dicens: *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.*

9. Licet terram Chanaan patribus suis repromissam sciret, decrepitum tamen parentem inde evocavit; neque imprimis periculo ipsum exposuit, ne cum filiorum suorum parvulis in via deficeret, vel a Chanaanæ, recessum ejus ægre ferentibus, armata manu opprimeretur. Deinde occasio hic esse poterat, ne posterius Jacob fertilem Ægypti terram occupantes, contra divinum decretum terram promissionis contemnerent. Denique prævidere poterat suos, suorumque posteros (ubi ipse patribus esset appositus) in Ægypto esse tractandos durissime, et in servitutem redigendos. Ergo male fecit patrem cum suis evocando; sed eis potius in Chanaanitide de necessariis ad vitam providere debebat.

Dico 2. Quamvis aliqua hic sint, quæ peccati speciem præferunt; parum, imo potius nihil in omnibus istis deliquit. Unde

R. ad 1. neg. conseq. quoad utramque partem. Nam imprimis per victimas non intellexit nisi animalia ad rem culinariam necessaria, ut ex eis fratres sui secum pranderent.

Vocantur autem victimæ juxta aliquos, quia Antiqui de carnibus sanctificatis frequenter epulabantur (quod etiam postea in lege moysaica observatum est, cum et ipse populus participaret de hostia pacifica), quamvis hoc non esset usitatum Ægyptiis.

Deinde animalia occisa (licet hoc non esset factum sacrificii causa) quandoque vocantur victimæ, puta Isaia XXXIV, 6, ubi de animalibus peste aliove morbo occisis dicitur: *Victima enim Domini in Bosra, et interfectio magna in Edom.* Porro animalia illa, licet non fuerint oves et boves, quos tanquam deos suos (Jovem, Apin vel Serapin) colebant Ægyptii, et quorum proinde mactationem abominabantur, fuerunt vel altitia, vel venatica, vel domestica.

Nec refert, quod Ægyptii aversarentur Hebræos tanquam pollutos ob vitam pastoritiam: licet enim in eodem loco, non tamen in eadem mensa cum ipsis manducarunt; aderatque Josephi auctoritas, cui non fuissent ausi refragari.

Ad 2 dico, quod *inebriati* idem significet quod *satiati*, vel *exhilarati*, ut explicat S. Hieron. post Philonem Judæum. Unde et S. P. Q. 144 in Gen. ait: *Solent hinc ebriosi adhibere testimonii patrocinium, non propter illos filios Israel, sed propter Joseph, qui*

valde sapiens, commendatur: sed hoc verbum pro «satiata» solere poni in Scripturis, qui diligenter advertit, multis in locis inveniet.

Ad 3, nego conseq. Atque imprimis justa ratione majorem præ cæteris affectum impendit Benjaminum, tum quia hic sanguine ei propinquior erat, utpote unicus frater uterinus; tum quia sceleris in Josephum commissi complex non fuerat; tum quia aliis criminibus non erat obnoxius, quibus cæteri se commaculaverant. Nec propterea ipsum exposuit aliorum invidiæ, quia ipsis equidem nihil deerat. Si tamen ob hoc ipsi invidissent, erat Joseph postea allaturus remedium; de quo statim.

Ad 4 dico, quod fratres suos suspensos tenuerit, nihil urget: cum plus quam illud essent promeriti; et ei licitum esset hoc modo explorare, quo affectu erga se mutuo ferrentur. Porro hoc fieri non poterat, nisi simul et patrem suspensum teneret, qui secretum illud in cordis sinu præ nimia lætitia continere non potuisset.

Ad 5 igitur dico, quod adhuc Simeonem in vinculis tenendo, et Benjamin auferendo (nempe toto tempore itineris secundi in Ægyptum), patris quidem sui angustias cumulaverit; non tamen illas intendendo, sed permittendo, ut sic fratribus cordis oculos aperiret.

Ad 6 dico, quod Menochius et A Lapide putent, Josephum hic jocosè mentitum, levemque Benjaminum inussisse calumniam, qua furtum scyphi eidem imposuit. Plurimi tamen communiter, et melius ab omni culpa hic ipsum excusant. Unde imprimis S. P. Aug. Q. 146 in Gen. de hac re ita scribit: *Non negligenter considerandum puto, tantam miseriam in hac perturbatione fratrum suorum, quos Joseph quando voluit, tenuit, et quanta voluit, mora protraxit, non eos utique faciens calamitosos, quando tantæ etiam ipsorum futuræ lætitiæ exitum cogitabat; et totum hoc quod agebat, ut eorum gaudium differretur, ob hoc agebat, ut eadem dilatione cumularetur.*

Deinde juxta S. Chrysost., Theod., etc., hoc fecit Joseph, ut hac ratione pertentaret, quis fratrum animus esset in minorem natu Benjaminum. An forte, quia plus cæteris a patre diligebatur, utpote ex eadem, qua Joseph, matre natus, et jam recenter a pro-rege Ægypti quintuplicis portionis prærogativa in convivio omnibus publice prælatus, odium et invidiam erga eum conciperent, atque ita furti accusatum facile negligenter, et captivum desererent: an vero seria anxietate, et cura ipsum excusandi et liberandi, solidum erga ipsum testarentur affectum. Nam si deprehendisset eum odio haberi, vel saltem parvipendi, decreverat eum apud se detinere, ne quid sinistri per viam contra eum, ut olim contra se, molirentur.

Unde ubi contrarium apparuit ex confidenti et strenua oratione Judæ, se ipsum in perpetuam offerentis servitutem, mox persona principis et imperantis deposita, fratrum vultum induit, et benevolentiam ostendit, ait Theodoretus.

Non apparet igitur, inquit Jansenius, cur sine peccato non posset hujusmodi levis infamia, quæ statim dissipatur, alicui concitari, quando hoc fit in conservationem vitæ et libertatis ipsius.

His accedit, quod non tanquam privatus, sed ut regni judex totum hoc Joseph attentaverit, adeoque justam habens causam, sic explorare potuit animos eorum, qui licet peregrini, in Ægypto existentes ipsi suberant.

Nec inde sequitur, quod propter similem rationem privatus quisque possit alteri privato, etiam in favorem ipsius, imponere: nam sicuti non potest privatum punire, cum non sit ejus subditus, ita nec potest ei imponere. Superior autem non censetur culpabilis, si puniendo nocentes, modicum quid quasi ex necessitate simul attendit in innocentem, modo illud postea abstergetur; et maxime si pœna inflicta sit in gratiam innocentis; prout in hoc casu factum esse ostendimus.

Denique si rem penitus inspiciamus, nescio an revera aliqua hic calumnia intercurreret: vix enim video, coram quibus fuerit Benjamin infamatus. Nam imprimis dispensator domus Joseph noverat ipsum innocentem, cum ipse omnium pecunias, et scyphum insuper in saccum Benjamin reposuisset mandante Joseph ̄. 1 et 2. Quid si igitur mysterium (ut valde naturale est) revelaverit aliis, qui secum abeuntes fratres persecuti et assecuti sunt? Sic rursus nullam coram ipsis incurrit infamiam. Insuper satis advertent regni principes, quod negotium aliquod Joseph esset cum viris istis Hebræis, et maxime cum isto juniore, quem cæteris ab ipso in convivio publice prælatus viderant; adeoque et illi aliqualem saltem alicujus mysterii suspicionem habere poterunt, propter quam, præsumptam infamiæ notam suspenderint, licet aliunde nihil audivisse supponantur. Denique et mysterium aliquod suboluerunt fratres Benjamin, quia ipsius noverant probitatem, sciebantque eum nullius rei esse indigum; qui audacter omnes redeunt ad Josephum, licet solus Benjamin peteretur, quia iterato pecunias sibi redditas viderant; qui, licet ex reverentia timore coram Josepho Benjaminum non excusaverint, confidenter tamen pro eo per fratrem suum Judam peroraverunt, etc. Ex quibus omnibus patere videtur, quod objectum furti crimen parum, aut nihil infamiæ Benjaminum creaverit.

Ad 7, nego conseq. pro utraque parte. Et 1. ad excusandum hic Josephum S. P. Aug. Q. 145 dicit, ipsum hic non serio, sed joco esse locutum; adeoque nullum hic subesse mendacium, nec consequenter aliquam irreligiositatem.

2. S. Thom. secunda secundæ, q. 95, art. 7, ad 1, huic S. P. Aug. sententiæ subscribens, adjungit, Josephum fortasse retulisse ad illud, quod vulgus de se opinabatur, sicque etiam dispensatorem ejus ipsis esse locutum; quasi dicere voluisset: *Tota Ægyptus me ut augurem, divinatorem, atque somniorum interpretem agnoscit, et colit; quomodo ergo vos soli*

putatis, in hoc furto vos posse me meamque divinationem subterfugere?

3. Aliam S. P. affert solutionem dicens: *Nec illud vacare arbitror, quod non ait: AUGUROR EGO, sed, AUGURATUR HOMO QUALIS EGO.* Quasi diceret: *Nescitis, quod augurari soleant magnates in dignitate constituti, qualis ego sum? Unde LXX legunt: Nescitis, quia augurando augurabitur homo sicut ego?*

4. Theod. vult Josephum interrogative loqui, non assertive, adeoque sibi augurandi peritiam non attribueret. Quidquid sit,

5. Etiam facile dici potest, quod vox *augurari* hic non accipiatur pro vero et proprie dicto augurio ethnico (quod vel ex volatu, vel ex tripudio, vel ex garritu avium, vel ex aliarum rerum motu captabatur), sed pro conjecturatione quavis etiam licita, quæ vel ex instinctu Spiritus S., vel ex naturali sagacitate et solertia procedit.

Huic solutioni favet, quod pro *augurari*, in textu Hebraico ponatur verbum *Nachas*, quod generaliter intelligi potest (ut reflectit Tirinus cum aliis linguæ hebraicæ peritis), adeoque æque intelligi potest de augurio naturali vel supernaturali, ac de præternaturali vel superstitiosa: sicque *augurari* hic significat idem quod *experiri, tentare, vel explorare.* Unde et Aben Ezra ita legisse fertur: *Nonne hic est scyphus ex quo Dominus meus bibere solet? Et ipse in eo tentavit vos.* Id est, fidelitatem vestram examinavit et affectum erga Benjaminum.

Et certe non tantum apud Plinium, Virgilium aliosque linguæ latinæ scriptores, sed etiam usu communi *augurare* sumitur pro *conjecturare*, vel *explorare*: ergo sine ulla superstitionis aut mendacii specie potuit Joseph dicere et per se, et per oeconomum, quod per istum scyphum, seu vacuum (ut hic), seu plenum (quia vino clausa patent), auguraretur, hoc est, mentem multorum exploraret, etc.

Ad 8 dicendum, quod missio in Ægyptum sit distinguenda a venditione. Hæc erat ex voluntate vendentium, et magnum scelus a Deo permissum: missio autem exaltatioque Josephi, et cætera inde consecuta erant ex voluntate et decreto Dei. Objectum igitur voluntatis divinæ in hac Josephi tragœdia non erat peccatum fratrum (ut impie blasphemavit Calvinus cum aliis), sed erat omne bonum, quod ex illo secutum est. Ad consecutionem hujus honi uti voluit Deus malitia fratrum in Josephum commissa, licet innumera alia media in promptu haberet.

Sensus ergo est: *non vestro consilio* (vobis quippe non erat curæ, quo me Ismaelitæ abriperent, aut cui venderent, vel quid ulterius inde sequeretur), *sed Dei voluntate* (qui venditionem et abductionem mei direxit in finem, quem videtis) *huc missus sum.*

Ex quo refutata manent blasphemæ voces, quibus Calvinus in hunc locum ititur, dum inane commentum vocat, quod Dei tantum permissu, non autem consilio et voluntate mala fiant. Igitur jam dicta concludere lubet verbis S. P. Aug. lib. de Prædest.

Sanctorum, cap. 16 : *Est ergo in malorum potestate peccare : ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividit tenebras et ordinantis eas, ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei.*

Ad 9 dico, ista omnia Josepho certissime perspecta fuisse : ideo enim morti proximus filios et nepotes suos tam serio adjuravit, ut, cum a Deo revocarentur in Chanaan, ossa ejus secum portarent. Verumtamen cum etiam sciret, quod domus Abraham ex decreto Dei in terra aliena peregrinari deberet, donec præfixum tempus adesset, quo promissam terram stabiliter obtineret, patrem suum cum tota familia in Ægyptum censuit evocandum, ut commodius ipsos per quinque secuturos sterilitatis annos in loco domini sui aleret et fovaret.

Quod autem hoc non ex motu proprio, sed ex instinctu fecerit divino, colligi videtur ex eo, quod cap. seq. Jacobo in Ægyptum properanti apparens dixerit Deus : *Noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem,* scilicet in posteris tuis; illis enim proprie terra Chanaan promissa erat. Ex quibus verbis omnia incommoda nono hoc loco objecta clarissime diluuntur.

CAPUT XLVI.

Jacob cum tota sua prosapia proficiscitur in Ægyptum : cui in occursum venit Joseph, et patrem inter amplexus cum lacrymis excipit.

QUESTIO PRIMA. — QUOMODO γ . 15, SIBI CONSTET NUMERUS 33 POSTERORUM LIE.

Circa γ . 15, ubi dicitur : *Hi filii Lie, quos genuit in Mesopotamia Syria cum Dina filia sua. Omnes animæ filiorum ejus et filiarum, triginta tres.*

Nota 1. Dum dicuntur nati in Mesopotamia, id intelligi partim mediate, partim immediate; nam in Mesopotamia Jacobo ex Lia tantum geniti sunt sex filii cum una filia Dina, scilicet Ruben, Simeon, Levi, Judas, Issachar et Zabulon : ex quibus tamen Lia nepotes hic recensiti nati sunt in terra Chanaan. Observavit id S. P. Aug. Q. 151 in Gen. : *Numquid omnes iste triginta tres animæ ex Lia in Mesopotamia Syria natae sunt?* sed Scriptura sic loquitur, *Tanquam ibi omnes ortæ sint, quorum parentes ibi orti sunt,* ait S. P. ibidem.

Nota 2. Quando dicitur eodem γ . *filiarum* propter unam Dinam, pluralis numerus pro singulari per enallagen positus est, nam Jacob unam tantum habuit filiam. Unde rursus S. P. Q. jam cit. ita scribit : *Deinde et illud jam non est dubium, in una filia filias nominari, plurali numero pro singulari posito.*

Porro difficultas questionis propositæ oritur ex eo, quod posterii Jacob ex Lia, tam filia quam nepotes, numerentur triginta tres; cum tamen ex nominibus eorum distincte hoc cap. commemoratis, aut plures fuisse, aut pauciores necesse sit. Nam si inter istos

numerentur duo filii Judæ, scilicet Her et Onan, erunt plures quam 33, nempe 34. Si autem ab isto numero removeantur, erunt tantum 32. Interim relictis aliorum placitis,

R. et dico cum Mario, Jansenio, Pererio, aliisque communiter : Ut numerus 33 præcise reperiat, hic cum liberis suis debet includi Jacob, et excludi Her et Onan.

Prob. I. Quia γ . 8 dicitur : *Hæc sunt... nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse (Jacob) cum liberis suis.* Atqui sine Jacob γ . 15 non inveniuntur 33, qui ingressi sunt Ægyptum; ergo in numero 33 a Moyse tradito includi debet Jacob.

Prob. II. Hic proprie agitur de illis omnibus qui intraverunt Ægyptum, ut patet tum ex verbis jam citatis : *Qui ingressi sunt in Ægyptum;* tum ex γ . 18, 22 et 25, ubi numerus animarum necessario intelligitur de illis qui ingressi sunt Ægyptum. Atqui inter Ægyptum ingressos non possunt computari Her et Onan; quandoquidem ante mortui essent in terra Chanaan : ergo illi a numero 33 excludendi sunt; ac consequenter includendus est ipse Jacob, ut jam dictum est.

Obj. I. Jacob nulla ratione filius Lia censi potest, nec inter liberos ejus numerari; ergo in præfata supputatione verificari nequit : *Omnes animæ filiorum ejus et filiarum, triginta tres.*

R. Neg. conseq. Quia totus textus optime verificari et intelligi videtur hoc modo : *Omnes animæ filiorum ejus et filiarum,* id est, hæcenus enumerati sunt omnes ex Lia descendentes, sive qui intraverunt Ægyptum, sive qui non intraverunt, ut Her et Onan. *Triginta tres,* id est, hæcenus enumerati, qui descenderunt in Ægyptum (sive sint posterii Lia sive non) id est, Jacob et 32 ejus posterii ex Lia, sunt triginta tres. Sicque illud *triginta tres* respicit tantum omnes hæcenus enumeratos, qui descenderunt in Ægyptum, conformiter ad γ . 8. Itaque breviter versus 15 reduci potest ad hunc sensum : *Omnes isti geniti sunt ex Lia; et intrantes cum patre in Ægyptum ex Lia geniti, fuerunt simul cum patre triginta tres.*

Obj. II. Quidni potius a numero 33 excludatur Dina? Utpote cujus Moyses duntaxat extra ordinem meminisse videtur; quandoquidem ad nullam ex tribus XII pertineat : et illa exclusa, hoc modo explicetur versus 15 : *Hi triginta tres filii Lia, hos genuit in Mesopotamia cum Dina : et hi omnes, quos genuit, filii et filia.*

R. Præterquam quod hoc sit nimis contorquere textum, etiam huic opinioni obstare, quod tunc in numero 33 deberent includi Her et Onan; quod tamen dici non potest : quia nempe ille numerus complectitur duntaxat personas quæ ingressæ sunt Ægyptum; ut ante probatum est : adeoque hic nulla potest haberi ratio Her et Onan, qui nunquam ingressi sunt Ægyptum.

Inst. Si propterea debeant excludi Her et Onan, quia jam erant mortui, sequitur quod etiam debeant excludi Hesron et Hamul, quia nondum erant nati.

R. Neg. seq. Disparitas est, quod Hesron et Hamul possint dici cum Jacob descendisse in Ægyptum, non quidem in sua persona, sed in lumbis Phares patris sui, in quibus adhuc latebant : nam, ut Q. seq. ex S. P. Aug. videbimus, descensus et ingressus Jacobi in Ægyptum complectitur etiam annos 17 vitæ ejus in Ægypto, imo et annos reliquos vitæ Josephi, puta 71. Non mirum igitur, quod Hesron et Hamul ponantur inter descendentes in Ægyptum. At cum nulla ratione Her et Onan dici possint ingressi fuisse Ægyptum, a numero 33 necessario excludendi videntur.

Sunt etiam aliqui qui præfato numero Liam includere volunt : sed hoc dici non potest, quia illa mortua est ante ingressum; ut patet infra ex cap. XLIX, 31. Alii adjiciunt Jochabed matrem Moysis : sed nec hoc dici potest : quia illa diu postea nata est in Ægypto; siquidem si ante ingressum nata fuisset, habuisset ad minus 135 annos, quando natus est Moyses; quod nullo modo admitti potest.

QUESTIO II. — DE NUMERO EORUM QUI EX FAMILIA JACOB INGRESSI SUNT ÆGYPTUM.

Nota, dum dicitur γ . 26. *Cunctæ animæ quæ egressæ sunt de femore Jacob,* id dici per synecdochen : *Animæ enim pro hominibus dictas, a parte totum significante locutione, nullus ambigit,* inquit S. P. Q. 150 in Gen. Non enim animæ egrediuntur de femoribus, sed homines, idque ratione carnis tantum. Sic dicitur I Machab. IX, 5 : *Peremerunt animas hominum multas;* cum tamen corpus tantum perimatur. Hinc

Collige aliquos quondam hoc et aliis ejusmodi Scripturæ textibus abusos fuisse, dum ex eis voluerunt probare, a parentibus simul animas cum corporibus propagari, ut reflectit S. P. ibidem.

R. Et dico : Non una hic oritur difficultas de isto numero familiae Jacob, idque propter textuum varietatem. Nam imprimis hic γ . 26 dicitur : *Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoris filiorum ejus, sexaginta sex.* Deinde γ . 27 : *Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta :* et in textu LXX Interpr. ponitur : *Septuaginta quinque.* Et rursus Exodi. I, 4 : *Erant igitur omnes animæ eorum, qui egressi sunt de femore Jacob, septuaginta.* Contra vero Act. VII, 14, iterum dicitur : *Mittens autem Joseph accessit Jacob patrem suum, et omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque.* Ad hæc apparentes antilogias conciliandas varii a variis excogitati sunt modi : quare ut distincte procedamus, et antequam mentem nostram aperiamus, sit

§ I. — PROPONUNTUR ET EXAMINANTUR QUÆDAM SENTENTIE.

Auctor Analyseos, ut conciliet Moysen cum S. Stephano, dissert. 22 in γ . 14 Act. Apost., docet, quod aliud fuerit intentum Moysis, aliud intentum Stephani. Moyses scilicet narrare voluit solos infantes

Jacob naturales, vel cunctas animas quæ egressæ sunt de femore ejus, ut hic dicitur γ . 26 (exclusis proinde omnibus aliis), inter quos revera reperitur Joseph cum duobus filiis suis Ephraim et Manasse, qui consequenter juncti 66 aliis γ . 26 nominatis, simul faciunt 69 : quibus addito Jacob, dicitur γ . 27 : *Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.*

Stephanus vero (pergit idem auctor) non intendit texere genealogiam Jacob, sed tantum numerare omnes personas familiae Jacob, quas in Ægyptum evocaverat Joseph : inter quas nec ipse Jacob, nec Joseph cum duobus filiis, nec duo nepotes Judæ Hesron et Hamul, utpote nondum nati, comprehendantur; adeoque ex 70 ante nominatis tantum restabant filii naturales 64; quibus tum jungit 11 uxores filiorum Jacob, quæ revera erant de familia Jacob, et cum aliis 64 constituunt 75.

Sed hæc conciliatio non videtur admittenda, quandoquidem magnis difficultatibus sit subjecta.

1. Sententia illa asserit, quod Stephanus tantum intendat numerare omnes personas familiae Jacob (quas in Ægyptum evocaverat Joseph, sive omnem cognationem suam), quare ergo non numerat etiam Jacobi nepotes? forsitan 11 filii Jacob plures quam 50 dicuntur habuisse filios, et nullus ex ipsis habuit filiam præter Aser? Hoc sane non videtur admittendum, tum quia inde sequeretur, quod filii filiorum ejus debuerint ducere uxores alienigenas, v. g., Ægyptias; tum etiam quia contrarium videtur innuere Scriptura hic γ . 6 et 7 : *Venitque (Jacob) in Ægyptum cum omni semine suo, filii ejus et nepotes, filia et cuncta simul progenies.*

2. Ex præfata sententia sequitur, quod quilibet patriarcha habuisset tantum unam uxorem, cum tamen γ . 10 Simeon habuerit filios sex, quorum sextus dicitur fuisse filius Chanaanitidis. Siquidem hoc additur ad designandum, quod alii filii nati sint ex matribus, vel matre alterius gentis; ergo supponi non potest, quod Simeon tantum unam habuerit uxorem, cum ad minus certo habuerit duas.

3. Thamar uxor filiorum Judæ spectabat etiam ad familiam Jacob, et certo intravit in Ægyptum cum duobus filiis suis Phares et Zara, qui tunc verisimilius ab aliquot tantum mensibus nati erant : adeoque jam non 11, sed 15 inveniuntur uxores.

Nec dicat aliquis, Thamar jam fuisse uxorem Judæ; quia Judas postquam scivit se concubuisse cum nuru sua, *ultra non cognovit eam,* supra, cap. XXXVIII, 26, quæ verba satis clare indicant, quod Thamar non fuerit uxor Judæ.

4. Etiam ex ista sententia necessario sequitur, quod nulli nepotes Jacob tempore ingressus haberent uxorem; cum tamen γ . 17 Beria filius Aser modo haberet duos filios, Heber et Melchiel.

Sunt nonnulli alii, qui dicunt, quod S. Stephanus de iis personis tantum agat, a quibus originem suam ducebant illius temporis Judæi, ad quos loquebatur. Hos inter septuaginta quinque, aiunt, non est com-